

Kokousmuistio

EU:n jätesäädöspaketin täytäntöönpanoa valmisteleva työryhmä

Kokous: Työryhmän 9. kokous

Aika: 27.6.2019 klo 13-16

Paikka: Ympäristöministeriö, Aleksanterinkatu 7, Helsinki, kokoushuone 124 Pankkisali

Osallistujat:

Anna-Maija Pajukallio, ympäristöministeriö	puheenjohtaja
Riitta Levinen, ympäristöministeriö	varapuheenjohtaja
Tarja-Riitta Blauberg, ympäristöministeriö	pysyvä asiantuntija
Mika Honkanen, työ- ja elinkeinoministeriö	jäsen
Kirsti Huovinen, maa- ja metsätalousministeriö	jäsen
Riku Eksymä, Suomen Kiertovoima ry	jäsen
Tuulia Innala, Suomen Kuntaliitto	jäsen
Kaija Järvinen, ympäristöministeriö	kutsuttu asiantuntija
Jussi Kauppila, Suomen ympäristökeskus	kutsuttu asiantuntija
Esa Kuitunen, Keski-Suomen ELY-keskus	jäsen
Otto Lehtipuu, Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry	jäsen
Eini Lemmelä, ympäristöministeriö	kutsuttu asiantuntija
Minna Ojanperä, MTK ry	jäsen
Päivi Määttä, Itä-Suomen aluehallintovirasto	varajäsen
Ilkka Nieminen, Päivittäistavarakauppa ry	varajäsen
Hanna Salmenperä, Suomen ympäristökeskus	pysyvä asiantuntija
J-P Salmi, Suomen Kuitukierrätys Oy / TYNK	jäsen
Pertti Sundqvist, Suomen luonnonsuojeluliitto	jäsen
Juha-Heikki Tanskanen, Rinki Oy	jäsen
Tiina Toivonen, Suomen Yrittäjät	jäsen
Anna Vainikainen, Elintarviketeollisuusliitto ry	jäsen
Teemu Virtanen, Pirkanmaan ELY-keskus	jäsen
Eevaleena Häkkinen, ympäristöministeriö	sihteeri

Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Anna-Maija Pajukallio avasi kokouksen klo 13.05.

Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

- Liite: Asialistan kohta 2, Luonnos edellisen kokouksen muistioksi

Edellisen kokouksen muistio hyväksyttiin.

Työryhmän mietinnön laatiminen

- Liite: Asialistan kohta 3, Luonnos työryhmän mietinnön luvuiksi 5.2 ja 6-9

Puheenjohtaja totesi, että mietintöluonnoksesta on nyt valmisteltu muut luvut paitsi johdanto, jätehuoltorekisteriä koskeva luku ja loppupäätelmät. Tässä kokouksessa käsitellään vain niitä valmisteltuja mietinnön osia, joita ei käsitelty edellisessä kokouksessa.

Sihteeristön on tarkoitus laatia mietintöluonnoksesta 10.7.2019 mennessä uusi versio, joka sisältää kaikki substanssiluvut jätehuoltorekisteriä lukuun ottamatta. Valmistelua varten työryhmää pyydettiin toimittamaan kommentit keskeisimmistä asioista viimeistään tiistaina 2.7., jotta ne ehditään ottaa huomioon seuraavan version valmistelussa. Yksityiskohtaisia kommentteja voi toimittaa myös myöhemmin.

Yksittäisissä mietinnön valmistelua koskevissa yleispuheenvuoroissa esitettiin, että työryhmän tulisi pyrkiä esittämään vain yhtä linjausta yhdyskuntajätehuollon järjestämiseksi kuljetusjärjestelmää koskevasta hallitusohjelmakirjauksesta huolimatta.

Puheenjohtaja selvensi, että ministeriltä on saatu ohjeet tarkastella työryhmän mietinnössä kahta eri vaihtoehtoa tasapuolisesti. Työryhmässä käydään nämä vaihtoehdot läpi ja otetaan huomioon myös työryhmän mahdollisesti esittämät lisävaihtoehdot. Mietinnön yhteenveto ja loppupäätelmät tehdään myöhemmin käsiteltyjen vaihtoehtojen pohjalta.

Tuottajan kustannusvastuu (mietintöluonnoksen luku 5.2)

Tarja-Riitta Blauberg esitteli aiheen.

Keskustelun mukaan on edelleen epäselvää, missä vastuiden rajat kulkevat (mietintöluonnoksen sivu 6). Direktiivi on tältä osin osittain epäselvä. Direktiivissä on määritelty mitä kustannuksia tuottajan on katettava, mutta on tulkinnanvaraista, mistä kustannusvastuu lasketaan. Yhdessä kommentissa pidettiin hyvänä, että mietintöluonnoksessa on esitetty kaksi vaihtoehtoa kustannusvastuun määrittelylle. Toisaalta samassa kommentissa katsottiin, että tekstissä jää epäselväksi, puhutaanko direktiivin vaatimasta tasosta vai kotimaan lainsäädännöstä, ja esitettiin, että kansallisesti tulisi edellyttää vain direktiivin minimitasoa. Esitettiin myös epäily, salliiko direktiivi yritysjätteidensä kustannusvastuun alkamisen vasta terminaalista. Tulisi olla selkeästi määritelty, mitä jäte-eriä tuottaja saa laskea kustannusvastuun täyttymiseen.

Keskustelussa tuotiin esille, että pakkausjätteitä koskeva direktiivin tulkinta (mietintöluonnoksen s. 4), jonka mukaan myös yrityspakkausjätteet on toimitettava tuottajan järjestämään vastaanottoon ja tuottajan on otettava ne vastaan vähintään maksutta, ei vastaa Suomen nykyistä käytäntöä. Nykyisin aaltopahvipakkausten kerääjät myyvät keräämänsä materiaalin eteenpäin ja tuottajat menettävät materiaalin arvon. Yhdessä kommentissa pidettiin tärkeänä, että nykyjärjestelmään ei tulisi muutosta, koska materiaalista saatavilla tuloilla katetaan yrityspakkausten keräyksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Keskustelussa sivuttiin myös jätteen tuottajan määrittelyä sekä tuottajien liikevaihtorajan poistamista, jotka eivät liity suoraan tuottajan kustannusvastuuseen. Puheenjohtaja totesi, että valmistelussa voidaan lisäksi arvioida, onko kuluttajan velvollisuudet (mm. jätteidensä lajitteluun liittyen) selkeästi määritelty lainsäädännössä. Liikevaihtorajaa käsiteltiin edellisessä kokouksessa, mutta sitä koskevia kirjallisia kommentteja voi vielä toimittaa. Sihteeristö pyysi erityisesti arviota, kuinka suuri määrä alle miljoonan liikevaihtorajan alle jäävistä pienyrityksistä todellisuudessa täyttää tuottajan määritelmän; nykyinen arvio vaikutusten piirissä olevien yritysten määrästä on 20 000 yritystä.

Kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetusjärjestelmä (mietintöluonnoksen luku 6)

Eini Lemmelä esitteli aiheen.

Keskustelussa sekä A-vaihtoehto (kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen poistaminen) että B-vaihtoehto (kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen säilyttäminen) saivat kannatusta.

Joissakin kommentteissa katsottiin, että hallitusneuvottelujen poliittinen tahto oli säilyttää kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus ja että tämä tulisi huomioida mietinnössä. Kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetusta tukevina argumentteina esitettiin myös mm. parempi mahdollisuus tarjota pienille tonteille erilaisia keräysmalleja, kuten monilokerokeräystä.

Kunnan järjestämää jätteenkuljetusta katsottiin puoltavan mm. sen seikan, että kierrätysprosentit saadaan täytettyä siinä helpommin. Kiinteistön haltijan järjestämään jätteenkuljetukseen esitetyistä uusista valvonta- ja raportointivelvoitteista arvioitiin aiheutuvan kohtuuttomat kustannukset kunnille. Toisaalta katsottiin, ettei ehdotettu tiedonantovelvollisuuksien laiminlyöminen rangaistavaksi edistäisi jätteenkuljetusta koskevien tietojen saamista, koska tämän kokoluokan rikkeet jätetään usein tutkimatta. Lisäksi tuotiin esiin, että valvonnan vaatimien resurssien sisällyttäminen kunnan jätehuoltomaksuihin korottaisi maksuja merkittävästi, mikä voisi vähentää kuntalaisten lajitteluintoa.

Kunnan valvonnan lisäämistä parempana vaihtoehtona esitettiin kiinteistön haltijan järjestämässä jätekuljetuksessa laskutuksen siirtämistä kunnalle. Tämä voisi myös edistää jätekuljetusten rekisteritietojen kohentumista nykyisestä. Toisaalta tämän katsottiin lisäävän kohtuuttomasti viranomaisten hallinnollista taakkaa.

Yhdessä kommentissa tuotiin esille, että kuljetusjärjestelmän valinnalla on isot vaikutukset kuntien ja tuottajien väliseen suhteeseen ja yhteistoimintajärjestelyyn, joita on käsitelty työryhmämietinnön muissa osioissa.

Kompromissiratkaisuna esitettiin vaihtoehtoa, jossa sako- ja umpikaivolietteiden kuljetus hoidettaisiin kiinteistön haltijan järjestämänä jätteenkuljetuksena, ja muu yhdyskuntajätteen kuljetus kunnan järjestämänä kuljetuksena ("vaihtoehto C").

Vaikutustenarviointiin esitettiin useita kommentteja ja yksityiskohtaisia korjauksia. Tuotiin mm. esille, että vaikutustenarviossa tulisi huomioida myös muut kuljetusten hintoja koskevat selvitykset kuin VATT:n tekemä selvitys. Pienempiä selvityksiä ovat tehneet esimerkiksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto ja Kiinteistöliitto. Katsottiin, että mietinnössä tulisi tuoda selvemmin esille yritysten ja kuntien näkökulman lisäksi myös asukkaiden näkökulma. Joissakin kommentteissa kunnan järjestämän jätteenkuljetuksen ei katsottu vaikuttavan kustannustehokkuuteen mietintöluonnoksessa esitetyllä tavalla. Kaluston kuolettamiseen tarvittavaa aikaa pidettiin liian lyhyenä, todellinen aika olisi noin 10 vuotta. Yrityksen on otettava kalustokulut huomioon suurempina kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen tehtävässä tarjouksessa, jos sopimuskausi on tätä lyhyempi. Myös kunnan asettamilla laatuksiteereillä on vaikutusta hintaan. Siirtymisen kunnan järjestämään kilpailutukseen katsottiin vaativan joiltakin kunnilta uutta osaamista ja resursseja, mikä olisi otettava huomioon ehdotuksessa. Toisaalta katsottiin, että kuntien kilpailutuksen vaatimasta resurssitarpeesta on annettu liioiteltu kuva, koska kilpailutuksia on vuosittain vain noin 55-60, ja kaikissa kunnissa tehdään muutoinkin hankintalain mukaisia kilpailutuksia.

Puheenjohtaja pyysi työryhmää lähettämään vaikutustenarvioon liittyvät kommentit myös kirjallisina. Lisäksi puheenjohtaja totesi, että sako- ja umpikaivolietteiden kuljetus voidaan tarkastella mietinnössä.

Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteet ja muut tavoitteet (mietintöluonnoksen luku 7)

Tarja-Riitta Blauberg esitteli aiheen.

Asiasta ei syntynyt keskustelua. Todettiin ainoastaan, että muistioloituksen teksti on kehittynyt hyvään suuntaan edellisestä versiosta.

Yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräysvaatimukset (mietintöluonnoksen luku 8)

Riitta Levinen esitteli aiheen.

Keskustelua käytiin erityisesti tuottajan ja kunnan vastuunjaosta pakkausjätteiden erilliskeräyksessä. Täsmennettiin, että kunta vastaisi aina asumisessa syntyvien pakkausjätteiden kiinteistökohtaisesta keräyksestä. Mikäli tuottajille asetetut kierrätystavoitteet eivät täyty ja kunta ja tuottajat eivät pääse yhteisymmärrykseen erilliskeräyksen järjestämisestä, voisi Pirkanmaan ELY-keskus antaa tarvittavat määräykset yhteistoiminnasta.

Osassa puheenvuoroja katsottiin, että sihteeristön ehdotus ei vastaa aiemmissa kokouksissa kannatusta saanutta kompromissimallia, joka perustui vaiheittaiseen lähestymistapaan. Erityisesti ehdotettua vaihtoehtoa B (kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen säilyttäminen) pidettiin kunnan ja tuottajien yhteistyövelvoitteen näkökulmasta hankalasti toteutettavana. Tuottajien maksamien korvausten päätymistä asukkaille ei voitaisi tässä mallissa varmistaa. Lisäksi malli lisäisi merkittävästi kunnan hallinnollisia ja valvontavelvoitteita. A-mallin (kunnan järjestämä jätteenkuljetus) katsottiin olevan toteutuskelpoinen, mutta biojätteen erilliskeräysvaatimuksen laajentamisen yli 10 000 asukkaan taajamissa kaikille kiinteistöille pidettiin tässä vaiheessa liian haastavana monille kunnille. Biojätteen erilliskeräyksen laajentamisen katsottiin tarvitsevan riittävän siirtymäajan, mm. jotta käsittelykapasiteettia ehditään lisätä. Lisäksi katsottiin, että vastaavan biojätteen erilliskeräysvaatimuksen tulisi koskea myös taajamien yrityksiä.

Yhdessä kommentissa tuettiin YM:n ehdotusta biojätekeräyksen laajentamisesta ja pidettiin hyvänä, että taajamakoko otetaan velvoitteen määrittelyssä huomioon. Taajamakoko esitettiin huomioitavaksi myös koko järjestelmän kustannustehokkuutta koskevissa vaikutusarviotarkasteluissa.

Keskustelussa esitettiin, että tuottajille voitaisiin antaa oikeus valtuuttaa tuottajien palveluyhtiö vastaamaan niille säädetystä yhteistyövelvoitteesta, samalla tavoin kuin 49 a §:n perustelutekstissä (s. 12) on ehdotettu kuntien ja Kuntaliiton osalta.

Pidettiin epäselvänä 49 b §:n perustelukappaleen (s. 12) lausetta, jonka mukaan tuottajat voisivat maksaa korvauksia myös muussa toiminnassa kuin asumisessa syntyvän pakkausjätteen kiinteistöittäisen keräyksen kustannuksista ja lukea näin kerätty pakkausjäte hyödyksi kierrätysasteeseensa. Lauseen voidaan tulkinta olevan päinvastainen aiempiin tulkintoihin ja nykykäytäntöön verrattuna. Se aiheuttaisi merkittäviä kustannuksia etenkin kuitupakkausten osalta, kun tuottajat joutuisivat ottamaan vastuun koko logistiikkaketjusta kaupoista alkaen. Toisaalta todettiin, että muilla tuottajavastuualoilla kuin pakkauksissa järjestelmä toimii jo nykyisin niin, että tuottajat vastaavat aiheutuvista kustannuksista. Näissä kustannuksissa otetaan huomioon myös materiaalin arvo.

Keskustelussa selvennettiin, että 15 a §:n kielto polttaa kierrätystä varten erilliskerättyä jätettä koskee myös sellaista polttoa, jossa energia otetaan talteen. Energijätteen polttoa kielto ei sinänsä koske, mutta jätteen ohjaamista energijätteen valmistukseen rajoittaa jätelain etusijajärjestys ammattimaisia toimijoita sitovana velvollisuutena.

Muut yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen ohjauskeinot tavoitteiden saavuttamiseksi (mietintöluonnoksen luku 9)

Tarja-Riitta Blauberg esitteli aiheen.

Lyhyessä keskustelussa tuotiin esille, että jätelain 78 §:ää koskeva ehdotus kunnan jätemaksujen muuttamiseksi kannustavammiksi riippuu kokonaan valittavasta kuljetusjärjestelmästä. Mikäli kiinteistön haltijan kuljetusjärjestelmä säilytetään, ei taksojen kannustavuutta voida toteuttaa.

Toisessa kommentissa katsottiin, että ehdotettu uusi 15 b § tarkoittaisi sitä, että kaikki vaarallinen jäte tulisi poistaa myös poltettavasta jätteestä. Selvitysten mukaan n. 1 % Helsingissä poltettavasta jätteestä sisältää nykyisin vaarallista jätettä kuten paristoja.

Yhdyskuntajätteen erilliskeräysvaihtoehtojen vaikutusten arviointi, alustavien tulosten esittely

Ajanpuutteen vuoksi yhdyskuntajätteen erilliskeräysvaihtoehtojen vaikutustenarvion alustavia tuloksia ei ehditty käsitellä varsinaisessa kokouksessa. Riitta Levinen esitteli LCA Consulting Oy:n laatiman diaesityksen siitä kiinnostuneille varsinaisen kokouksen jälkeen. Sihteeristö lähettää esityksen kaikille työryhmän jäsenille.

Mahdolliset muut asiat

Työryhmää pyydettiin toimittamaan pikakommentit isoista asialinjoista tiistaihin 2.7.2019 mennessä, jotta kommentit voidaan ottaa huomioon mietintöluonnoksen seuraavassa versiossa. Se pyritään toimittamaan työryhmälle viimeistään keskiviikkona 10.7.2019.

Sihteeristö esitti 4.9.2019 suunnitellun kokouksen siirtämistä päällekkäisten aikataulujen vuoksi. Päätettiin siirtää kokous maanantaille 9.9.2019 klo 9-12.

Seuraavan kokouksen ajankohta

Seuraava kokous pidetään perjantaina 16.8.2019 klo 10-15 sisäministeriössä, Kirkkokatu 12 (kokoushuone Aleksanteri).

Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.00.